

บทคัดย่อ

โครงการวิจัยการจัดการฟื้นฟูคลองในตำบลคลองน้อยโดยการมีส่วนร่วมของกลุ่มเยาวชนและชุมชน ตำบลคลองน้อย อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี ระยะที่ 2 โดยมีวัตถุประสงค์สำคัญ คือ ศึกษาแนวทางจัดการฟื้นฟูคลองในตำบลคลองน้อยโดยการเพิ่มปริมาณพันธุ์สัตว์น้ำโดยการมีส่วนร่วมของเยาวชนและชุมชน ศึกษากระบวนการขยายพันธุ์สัตว์น้ำในคลองตำบลคลองน้อย ศึกษาและพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นในการจัดการคลองอย่างมีส่วนร่วม โดยเน้นในเรื่องการมีส่วนร่วมของเยาวชนและชุมชนในการเพิ่มปริมาณพันธุ์สัตว์น้ำ

กระบวนการที่ใช้ในการดำเนินโครงการในระยะนี้ คือ จัดเวทีประชุมชี้แจงโครงการประชุมทีมวิจัยประจำเดือน เวทีวางแผนการเพิ่มปริมาณพันธุ์สัตว์น้ำ อบรมการเพาะพันธุ์และอนุบาลสัตว์น้ำ จัดทำกระชังอนุบาลพันธุ์สัตว์น้ำ อนุบาลพันธุ์สัตว์น้ำ จัดทำแบบบันทึกสถิติการจับสัตว์น้ำ กิจกรรมประชาสัมพันธ์ เข้าร่วมประชุมกับหมู่บ้าน จัดทำจดหมายข่าว กิจกรรมถอดบทเรียนกลุ่มเยาวชนรักษคลองน้อย จัดเวทีรณรงค์และปล่อยพันธุ์สัตว์น้ำลงสู่คลอง จัดเวทีติดตามความเปลี่ยนแปลง ติดตามความเปลี่ยนแปลงโดยการสำรวจชุมชนและสัมภาษณ์ จัดอบรมพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น เวทีนำเสนอผลงานวิจัย

จากการดำเนินกิจกรรมต่างๆทำให้ทีมวิจัยได้เรียนรู้เกี่ยวกับการเพิ่มปริมาณพันธุ์สัตว์น้ำในคลองตำบลคลองน้อย คือ จากการวางแผนการเพิ่มปริมาณพันธุ์สัตว์น้ำมีข้อสรุปจากเวทีว่าพันธุ์สัตว์น้ำที่จะเพิ่มปริมาณในคลองต้องเป็นพันธุ์ปลาท้องถิ่น ทางทีมวิจัยได้รับคำแนะนำและสนับสนุนพันธุ์ปลาจากศูนย์วิจัยและพัฒนาประมงน้ำจืดจังหวัดสุราษฎร์ธานี ดังนั้นในครั้งแรกพันธุ์ปลาที่นำมาอนุบาล คือ ปลาตะเพียนขาว ครั้งที่สองเป็นพันธุ์ปลายี่สก สิ่งที่ได้เรียนรู้เพิ่มเติมจากข้อมูลที่เคยศึกษาในช่วงการดำเนินกิจกรรมโครงการวิจัยระยะที่หนึ่ง คือ ลักษณะของน้ำในคลองตำบลคลองน้อยมีลักษณะสองน้ำ บางครั้งในช่วงเวลาน้ำขึ้นน้ำในคลองน้อยจะมีรสชาติกร่อยมากบางครั้งในจุดที่อยู่ใกล้แม่น้ำตาปีน้ำจะมีรสชาติเค็ม

ผลที่เกิดขึ้นจากการดำเนินโครงการ สิ่งที่เกิดขึ้นกับทีมวิจัย คือ มีความต่อเนื่องของเยาวชนในการดำเนินกิจกรรมถึงแม้ว่าเยาวชนบางส่วนจะต้องออกไปเรียนต่อในระดับที่สูงขึ้นนอกชุมชน ยังคงมีเยาวชนรุ่นใหม่ที่น่าสนใจและดำเนินกิจกรรมในการดูแลทรัพยากรธรรมชาติอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งบทเรียนการดำเนินกิจกรรมการเพิ่มปริมาณพันธุ์สัตว์ในคลองตำบลคลองน้อยซึ่งพบว่าไม่ได้ง่ายเลยกับการค้นหาพันธุ์ปลาที่เหมาะสมกับแหล่งน้ำในแต่ละจุด รวมทั้งการดูแลอนุบาลพันธุ์ปลาก่อนการปล่อยลงสู่แหล่งน้ำ บทเรียนที่ได้จากการดำเนินกิจกรรมทำให้ทีมวิจัยมีข้อเสนอสำหรับการปรับปรุงกิจกรรมให้ดีขึ้น คือ การค้นหาพันธุ์ปลาที่เหมาะสมในเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำในแต่ละจุดซึ่งไม่จำเป็นต้องเป็นพันธุ์เดียวกัน การอนุบาลพันธุ์สัตว์น้ำก่อนการปล่อยลงสู่แหล่งน้ำอาจใช้วิธีการที่หลากหลายซึ่งที่ผ่านมาใช้วิธีการอนุบาลในกระชังในคลองซึ่งประสบปัญหามากมายไม่ว่าจะเป็นการที่มีสัตว์อื่นเข้ามากินปลาในกระชัง การที่มีปัญหาเรื่องความแข็งแรงของกระชัง อุปสรรคเรื่องน้ำขึ้นน้ำลงที่บางครั้งก็พัดพาขยะขึ้นใหญ่มาชนกับกระชังทำให้กระชัง

พียงบ้างหลุดจากหลักบ้าง สิ่งที่เกิดกับชุมชนจากการดำเนินโครงการวิจัยครั้งนี้ คือ ชุมชนมีความตระหนักในการดูแลรักษาคล่องมากขึ้นเพราะเห็นว่าเด็กๆมีความสนใจในการดูแลทรัพยากรของชุมชน โรงเรียนให้การสนับสนุนและความสำคัญกับการเรียนรู้ที่ทีมวิจัยสามารถดำเนินการวิจัยได้ด้วยตนเอง ทำให้ทีมวิจัยร่วมกับชุมชนสามารถค้นหาแนวทางในการดูแลคล่องน้อยร่วมกัน คือ ความชัดเจนในเรื่องปริมาณพันธุ์ปลาและเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำที่เพิ่มขึ้น การดำเนินกิจกรรมที่ผ่านมาผลของการดำเนินกิจกรรม

รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์นี้ ได้สรุปผลการดำเนินโครงการพร้อมทั้งกระบวนการเรียนรู้ของทีมวิจัย รวมถึงการร่วมวิเคราะห์แนวทางในการดำเนินงานในระยะต่อไป